

LAUDATIO
la conferirea Titlului Onorific de DOCTOR HONORIS CAUSA
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți
compozitorului, academicianului EUGEN DOGA

Distinsă Doamnă Rector al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți Natalia Gașițoi,
Președinte al Senatului universitar,
Stimați membri ai Senatului,
Ilustre Maestre Eugen Doga,
Onorat public!

Mi-a revenit înalta misiune și onoare de a alcătui și prezenta *Laudatio* domnului Eugen Doga, compozitor, academician, strălucită personalitate a culturii naționale și universale cu ocazia conferirii Titlului Onorific de Doctor Honoris Causa al Universității noastre.

Am început să scriu *Laudatio* astfel: EUGEN DOGA. Și aici m-am oprit. Pentru că a mai adăuga ceva la această îmbinare de cuvinte e ca și cum ai spune ceva mai mult decât a-i rosti - convențional vorbind -, numele, de exemplu, a lui Mozart, pentru a-i identifica personalitatea: „Mozart, Artist al Poporului, Laureat al Premiului de Stat, membru al Uniunii Compozitorilor...”.

Am făcut această parafrază poznașă doar pentru a argumenta ideea cu care am început - cu păstrarea proporțiilor de rigoare, bineînțeles. Or Doga este Doga. Punct!

Spunând „Eugen Doga”, am mai putea să ne oprim cu vorba și din alt motiv – pentru a transmite cuvântul **muzicii** compozitorului. Pentru că cel mai bine despre Eugen Doga vorbește **muzica** sa. Despre Eugen Doga, despre cine este Domnia sa, despre crezul vieții sale, despre menirea sa în această lume – despre toate acestea vorbesc anume sunetele creațiilor sale. Esența eului său nu se află în viața și în comportamentul de toate zilele – cu toate că nu fără aceasta, desigur -, ci în acordurile muzicii sale.

Atunci când aveam fericita ocazie să mă aflu în casa Domniei sale, pe strada Eminescu, din Chișinău – pe strada cu numele marelui poet pe versurile căruia Maestrul Doga a scris cele mai multe creații muzicale dintre toți compozitorii - și acestea sunt, cel puțin, baletul *Luceafărul*, corurile *a cappella*, ciclul de arii, lieduri și romanțe *Dialogurile dragostei*, unde a invitat-o și pe Veronica lui Eminescu cu poeziile sale, căci cum poți să-l tratezi pe Eminescu, mai ales în muzică, fără Veronica, muza sa, versurile căreia Eugen Doga le-a redescoperit și le-a pus într-o lumină nouă – dar, iată, revin în casa Maestrului, cu discuțiile despre muzică, despre spiritualitate, despre dragoste de viață, de oameni, despre menirea omului, or Maestrul afirmă următoarele: „Misiunea noastră este să fim fericiți” – acolo, în biroul de la etaj al casei compozitorului, pe lângă cuvintele noastre, răsună neapărat muzica.

Maestrul mă invita la calculatorul plin de muzica Domniei sale, unde pășeam și în lumea infinitului Internet, la fel plin de muzica Maestrului. Și ascultam. Să-l fi văzut Dumneavoastră atunci pe Eugen Doga, nu doar pe cel din viața de toate zilele - la televizor, la Academia de Științe, în sălile de spectacole, în alte multe activități de diferit gen la care participă neîncetat -, ci acolo, împreună cu muzica sa, cu care se identifica, în timp ce o reaudia, transfigurându-se la chip.

Totuși, un creator, oricât de mare ar fi, are și o viață pământească, pe calea căreia merge, ca destin, și care îl ajută să ajungă acolo, unde a ajuns. Dar linia vieții pământești a unui creator este doar matrița, care se așterne în fața lui și pe care el înaintea, în bună parte, intuitiv. Or circumstanțele vieții sunt doar oportunitățile pe care creatorul le folosește pentru

a-și dezvoltării și valorificării Darul de Sus, sunt forma prin care se manifestă forțe de altă natură – Cele dintr-o altă realitate, de unde se naște, unde se reîntoarce și unde ne ia și pe noi cu sine muzica. De aceea, voi încerca să creionez succint calea vieții Maestrului Doga, reliefând esențialele ei momente, să-l prezint pe Maestru ca și creator al numelui său - **nume** pe care-l cunoaște **o lume**.

Să pășim, imaginar, pe calea vieții compozitorului, doar atingând unele dintre cele mai remarcabile evenimente și realizări ale Maestrului. Căci, cunoscându-i activitatea și opera, sunt gata să vorbesc nu numai la general despre protagonistul nostru, ci aproape despre fiecare fază a vieții sale de creație sau realizare artistică în parte, despre care poți scrie povestiri sau face filme aparte.

Născut la 1 martie 1937 în satul Mocra, în partea stângă a Nistrului, în familia lui Mitri (Dumitru) Doga și Lisaveta (născută Vizer), Maestrul a parcurs până astăzi o cale nu numai lungă, ci nespuse de bogată și variată pe planul creației, dar și plină de mari evenimente sub aspect de întâlniri cu oameni remarcabili ai timpului și de colaborare artistică cu ei -, colaborare originală și deschizătoare de drumuri.

Astăzi, la această vârstă onorabilă, compozitorul Eugen Doga se află în plină forță de creație. La una din ultimele noastre întâlniri, Maestrul mi-a mărturisit că a pregătit și a predat recent la editură 22 de piese muzicale din filmul *Maria, Mirabela*, căci, după cum afirmă autorul, din muzica la acest minunat film, realizat în colaborare cu marele nostru poet Grigore Vieru și cu ilustrul regizor Ion Popescu-Gopo din București, este editat și cunoscut de publicul larg un singur cântec, melodia căreia, cred, e în auzul tuturor: *Maria, Mirabela...*

Tot atunci Maestrul mi-a arătat 20 de noi arii și romanețuri scrise pe versurile lui Mihai Eminescu și ale Veronica Micle, care alcătuiesc volumul trei al ciclului *Dialogurile Dragostei* pe versurile acestei îngemănări poetice și sufletești „Eminescu-Veronica”, căci acest ciclu nu este altceva decât un dialog – „șoapte ascunse”, uneori „strigate” - dintre poeziilor lor, adresate, vădit sau tănuțit, unul altuia. Și tot la întâlnirile noastre, Maestrul mi-a mai vorbit și de alte proiecte, pe care le are. Acesta este astăzi Eugen Doga!

Dar să revenim la începuturi. În 1951 a absolvit școala din satul Mocra, apoi Școala de Muzică din Chișinău (astăzi Colegiul sau Centrul d Excelență în Artă *Ștefan Neaga*) în clasa de violoncel a lui Pablo Giovanni Baccinni - „un talentat profesor și muzician italian rățăcit prin părțile noastre”, după cum zice Maestrul și cu care începea orele de violoncel la ora șase dimineața, netăgăduit și fără vreo abatere. Apoi a absolvit Conservatorul, clasa de violoncel și Institutul de Arte din Chișinău, clasa de compoziție și teorie a muzicii, precum și cursurile de dirijat simfonic.

Urmează activitatea de violoncelist în Orchestra Radiodifuziunii de la Chișinău, profesor la Școala Specială de Muzică *Eugen Coca* (azi Liceul *Ciprian Porumbescu*), profesor de teoria muzicii la Școala de Muzică *Ștefan Neaga*, în timpul profesoratului reușind să editeze împreună cu teoreticianul Loghin Țurcanu clasicul manual de *Teorie a muzicii*, prin care trec toți, care fac muzică profesionistă prin părțile noastre, ulterior redactor muzical la Editura *Cartea Moldovenească* și, în sfârșit, funcționar la Ministerul Culturii, responsabil de viața muzicală din Moldova.

Zic „în sfârșit”, pentru că aici chiar a luat sfârșit activitatea lui Eugen Doga în instituțiile de stat, concediindu-se - din proprie dorință și spre mirarea tuturor – de la Minister și luând calea liberului artist. Acesta a fost un act de mare curaj pe vremea aceea, căci puteai fi ușor tras la răspundere ca „trântor”. Dar Eugen Doga a hotărât să vină cu o altă responsabilitate față de viața muzicală – nu din birourile Ministerului, ca funcționar, ci în calitate de creator direct și activ al acestei vieți. Și s-a avântat din plin în activitatea de creație.

Dar să revenim iarăși un pic înapoi. Debutază, în 1957 (NB: doar după cinci-șase ani de la absolvirea școlii din sat, de unde venise, desculți, fără să cunoască măcar o notă muzicală!) – debutează în calitate de compozitor cu Orchestra Radiodifuziunii cu cântecul *Floare dalbă de livadă*, interpretat de Maria Bieșu, aflată și ea atunci la început de viață artistică. Ambii erau tinerei studenți. Frumos duet și frumos început de carieră, nu-i așa? Doga – Bieșu!

Urmează apoi întâlnirea cu poetul Gheorghe Vodă, care, observându-l lângă Biblioteca Națională, îl prinde de mână și-l întreabă: „Dumneata ești Eugen Doga?”. După un răspuns afirmativ, Gheorghe Vodă îi propune să colaboreze, împreună cu scenaristul Vlad Ioviță, la filmul *Se caută un paznic*. Actori – Mihai Volontir, Ion Ungureanu, Sandri Ion Șcurea, operator – Pavel Balan. Toți - legende ale culturii noastre. Apoi cu Gheorghe Vodă mai face filmele *Singur în fața dragostei*, *Chișinău-Chișinău*, de unde și-a luat zborul cântecul *Orașul meu alb*, cunoscut iarăși pe toate meridianele, cu care a debutat în cariera sa o altă stea a muzicii noastre – Sofia Rotaru, Eugen Doga fiindu-i aici „nașul”.

Și iată că pe parcurs în calea compozitorului apare o altă personalitate absolut originală a culturii noastre – regizorul de film și poetul Emil Loteanu. Despre colaborarea Doga-Loteanu se poate scrie iarăși o carte. „Pentru mine, zice compozitorul, Emil Loteanu a însemnat ceva enorm, un întreg univers – Marea Academie Loteanu!”. Loteanu l-a invitat pe Doga să scrie coloana sonoră la filmul *Lăutarii*, care s-a bucurat de un enorm succes, după cum se știe. Apoi a urmat filmul *O șatră urcă spre cer*, care a împărțit, din nou, gloria. La fel cu Loteanu a făcut baletul *Luceafărul*, care e unica creație de acest gen pe marele poem al lui Eminescu, apoi filmul *Anna Pavlova*, despre renumita balerină. Urmează *Dulcea și tandra mea fiară*, cu celebrul *Vals*, care astăzi numără pe internet zeci de milioane de vizualizări.

Grigore Vieru a intrat în viața artistică a compozitorului, dar și în viața obișnuită, de la începuturile activității sale de creație, când pune pe muzică versurile poetului *Mama* (1968), după care urmează zeci de creații pe poezia marelui nostru poet și gânditor, ca una din cele mai puternice să fie iarăși un cântec despre mama, *Măicuța mea*, cântec-recviem, scris dintr-un suspin, când compozitorul a primit tragica veste despre trecerea la cele veșnice a mamei Lisaveta. (Dacă ar răsună aici acest cântec, sunt sigur că cel puțin o jumătate de sală nu și-ar putea stăpâni lacrimile).

De un alt mare artist al nostru este legată viața plină de realizări a lui Eugen Doga. Acesta este regizorul Ion Ungureanu, cu care, de fapt, intrase în echipa de creație la primul film de care am vorbit, *Se caută un paznic*, Ungureanu debutând atunci ca actor. De data aceasta l-a invitat pe Eugen Doga în lumea muzicii de teatru, propunându-i să scrie muzică la spectacolul *Radu Ștefan, întâiul și ultimul*, după piesa lui Aureliu Busuioc, montat la cel mai prestigios teatru de atunci de la noi, *Luceafărul*. (Are Maestru ce are cu acest cuvânt – *Luceafărul*).

Ulterior a urmat invitația lui Ion Ungureanu pentru a scrie muzică la spectacolul *Păsările tinereții noastre*, după Ion Druță, care a avut un mare succes la Moscova și în tot spațiul imensei URSS. Renumita *Baladă pentru vioară și orchestră* a fost scrisă pentru acest spectacol. Pe urmă a venit muzica la spectacolele *Sfânta sfintelor și Biserica albă*, iarăși după Ion Druță în regia lui Ion Ungureanu, cu renumita piesă instrumentală *Eterna*, melodia căreia parcă într-adevăr te duce în Eternitate.

Au urmat cele circa 200 de filme de diferit gen, la care Eugen Doga a scris coloana sonoră. Dar muzica lui Eugen Doga la filme nu este doar un element învecinat al planului dramaturgic, ci este un „personaj” activ cu eul său distinct, deseori determinant. Muzica la filmul *Gingașa și tandra mea fiară*, de exemplu, a fost atât de apreciată, încât a umbrit cumva

filmul în sine, lucru care l-a deranjat întrucâtva pe Emil Loteanu, în sufletul lui răsărind un fel de „gelozie inexplicabilă”, după cum spune Maestrul Doga.

Așa e uneori între artiști, inclusiv între cei mari, or artiștii sunt firi sensibile, după cum se știe. Totuși, aceasta nu l-a împiedicat pe Loteanu să afirme în presă că „valsul este cardiograma filmului”. Cam aceeași situație s-a repetat și în cazul baletului *Lucașfărușul*. Mă refer la „gelozie”. Dar acum vorbim despre Eugen Doga. Însă aceste lucruri, parcă neînsemnate, denotă nuanțe importante despre valoarea muzicii compozitorului nu numai luată aparte, ci în contextul întregii culturi.

Dacă e să aducem o foarte generală statistică despre opera lui Eugen Doga, atunci remarcăm următoarele creații:

- Trei balete: *Lucașfărușul*, *Venancia* și *Regina Margo*.
- Șase cantate vocal-simfonice.
- Șase cvartete.
- 12 coruri *a cappella*.
- Muzică la circa 200 de filme artistice, documentare, de animație, televizate.
- O simfonie, Un poem simfonic, Un poem vocal-simfonic.
- Circa 40 de piese instrumentale pentru pian, violoncel, vioară, flaut, acordeon, nai, clavecin, trompetă, saxofon, ansamblu de violoniști.
- Peste 90 de romane și arii.
- Peste 70 de valsuri.
- 10 tangouri.
- Peste 200 de cântece de diferit gen – de muzică ușoară, în stil popular, pentru copii ș.a.
- Muzică pentru deschiderea și închiderea Jocurilor Olimpice din anul 1980 și din anul 2014.
- CD-uri cu muzica Maestrului editate în România, Rusia, Bulgaria, Italia, Germania, Franța, Japonia, Finlanda, Cehia, Moldova.

Dar Eugen Doga nu scrie numai muzică. Maestrul este un gânditor, înșirând pe pagină rezultatul meditațiilor sale - despre viață, despre oameni, despre lucruri - sub formă de cugetări, aforisme, fraze pline de spirit. Când ne-am întâlnit ultima dată în casa Maestrului, mi-a citit o pagină scrisă într-un caiet chiar în dimineața acelei zile. Era un episod din viitoarea sa carte, care a și apărut. Ea se numește: *Eugen Doga. Viața mea așa cum a fost să fie*, lansarea căreia a avut loc nu demult la Chișinău. Iar pe 11 mai, curent, la Iași a fost lansată o altă carte: *Memoria ploilor de vară. Confesiuni*. Iată-l pe Eugen Doga și în calitate de scriitor-gânditor.

Cât privește distincțiile, premiile, trofeele, titlurile de cele mai diferite genuri, care i-au fost oferite Maestrului pe parcursul vieții... Dacă încercăm să le enumerăm pe toate, ar trebui să anunțăm pauză și să continuăm ședința... mâine. De aceea voi da doar o cifră totală – peste 60 – cam atâta am reușit să constat printre distincțiile Maestrului. Dar nu cred că aceasta este ultima cifră.

Distins public! Avem în fața noastră una din cele mai remarcabile personalități artistice ale neamului nostru, pe unul din cei mai cunoscuți pe planeta albastră oameni ai plaiului nostru. De fapt, nu numai pe planeta noastră. Undeva sus, în imensul Cosmos, plutește în libertatea sa veșnică și ascultă muzica Maestrului o altă planetă, cu numărul 10504, numită de Institutul Astronomic „Sternberg” „Planeta Doga”, în cinstea compozitorului nostru.

Orice am spune despre Eugen Doga, niciodată nu vom spune totul până la capăt. Mă refer la ceea ce a creat și a realizat Domnia sa până la moment ca operă, ca activități și ca

fapte. Dar dacă e să ne referim la muzica Maestrului, la acele melodii, armonii, ritmuri, pe care ea le emană și care pătrund în cele mai tainice ascunzișuri ale eului nostru, atunci nu putem folosi expresii de genul „am ajuns la final”. Pentru că viața sonorităților muzicii compozitorului Eugen Doga nu au final. Ele sunt, pentru noi, pentru locuitorii acestui pământ, doar un început. Căci, contopindu-ne cu ele, le urmăm calea spre Univers, spre Veșnicie și Nemurire. Or muzica Maestrului într-acolo ține calea.

Eugen Doga spune: „Eu nu am timp pentru Veșnicie, vreau să mă bucur acum de viață și de muzica pe care o scriu”. Așa să fie, Maestre. Lăsați că **spre** Veșnicie și-a luat zbor opera Dumneavoastră și numele Dumneavoastră. Iar Dumneavoastră – în starea aceasta frumoasă, după cum vă este chipul dintotdeauna - să rămâneți cât mai mult aici, pe pământ, în plină forță de creație și sănătate, ca să vă bucurați de această viață și să scrieți muzică frumoasă despre această frumoasă viață, pe care o iubiți – despre ceea ce este ea ca cel mai mare Dar, pe care ni-l aduce Providența într-o bună zi, fiecăruia din noi. Or tot Dumneavoastră spuneți: „Am luat viața în chirie și trebuie s-o răsplătesc prin muzică și prin muncă, aducând oamenilor bucurie. Căci a trăi, înseamnă a aduce bucurie”. Așa ziceți Dumneavoastră.

Aduceți-ne cât mai multă bucurie, Maestre Eugen Doga!

Vă mulțumesc.

Ion Gagim
profesor universitar,
doctor habilitat,
Maestru în arte